

Un qđ pñcipēs fatiūt: dicitur
 ciuitas facere: Sic autē non
 oēs existimāt se esse illud qđ
 sunt. **P**rincipale enim in homi
 ne est mens racōnalis. secūda
 riu aut est natura sensitua et
 corpālis. Quoz primū uocat
 ap. interiorē hominē ut patet
 2. cor. v. **H**omī aut existimāt
 pñcipale in seipō rationale
 naturā siue interiorē hominē
 vñ fm hoc existimāt se eē qđ
 sūt. mali aut existimāt pñci
 pale in seipō naturam sensiti
 uā et corpāle scz exteriorē homi
 nē vñ nō recte cognoscētēs se
 ipōs non uere diligunt. **E**t
 hoc pbat philo. in. ix. ethi. p
 quīqz. que sūt amicitie ppria.
 vnusquisqz enī amīc9 **P**rīmo
 quidē uult suū amīcū esse et uī
 uere. **S**ecūdo uult ei bō. **T**er
 cō opatur bō. ad ipm. **Q**uar
 to uiuūt ei delectabiliter **Q**u
 to cōcordat cū ipō quasi in eis
 dem delectat9 et cōtristatus.
Et fm hoc homī diligūt seipōs
 qđtum ad interiorē hominē
Quia etiā uolūt ipm obserua
 ri in sua integritate. **E**t optāt
 ei bona eius que sunt bona spi
 ritualia. et ad assequēdū opa;
 impēdūt **E**t delectabiliter ad
 cor redūt. quia ibi inueniunt
 bonas cogitacōes in presenti
 et memoriā bonozū preteri
 toz. et spem futurozū bonozū

ex quib9 delectacō causatur.
Similiter etiā nō patiūtur i
 seipō dissentionem uolūtatis
 qz tota aia eoz tēdit in vnū
Econtrario autē mali non uo
 lunt cōseruari in interioris ho
 minis integritate. nec appetūt
 eius spūalia bona. nec ad hoc
 opantur. nec delectabile est
 eis secū cōuiuere redeundo ad
 cor. qz inueniūt ibi mala pñen
 tia. pñeita et futura que ab hōz
 rēt. nec etiā sibi ipō cōcordāt
 pp̄ cōsciētā remordētē fm
 illud ps. **A**rguā te. et statuā
 cōtra faciē tuam. **E**t p idē p
 bari pōt qz mali amāt seipōs
 fm corrupcōem exterioris ho
 minis. **S**ic aut homī nō amāt
 seipōs. odiūt ergo mali seipōs
 scđm pñcipale sui uic3 aiam.

Capitulū. vii.

Ne necessariū est scire a
 quo inimici uel pccā
 tores sint diligedi uel
 odiendi de quibus xp̄us p̄ce
 ptum dat ma. v. dicēs. **A**udi
 stis qz dictū est. diliges pri
 mū tuū. et odio habeb inimī
 cum tuū **E**go aut dico uob di
 ligite inimicos uestros bñfaci
 te hīs qui odēt uos. et orate
 p psequētib9 et calumnianti
 bus uos. ut sitis filij p̄ris v̄ri:
 qui in celis est. **Q**uia solē suum
 oriri facit sup bonos et malos
 et pluit sup iustos et iniustos

Quintum   **Preceptum**

vbi dicit glō. q̄ inimici nostri
tribus modis pugnāt oīra nos
sc̄; mēali odio. vrbali oppro
briō. ⁊ corpali nocumēto. siue
lesione in extēiori bono ut no
tatur in vrb̄ p̄dictis. **S**̄; ibi
ecōtrario tria iulx̄ vritas imi
miciū impēdēda vic; diligere
corde. b̄ndicere ore. ⁊ opib; s̄b
uenire. de quib; trib; vidēdū
erit. **P**rimo quō corde sint dili
gēdi inimici. vbi tria occurrūt
dēclaranda. p̄mo an inimicoꝝ
dilectō sit nob̄ possibilis. **S**e
cūdo si sic. **C**uz inimici sint dili
gēdi ⁊ non odiēdi. **T**ercō an
ad eoz dilectionē necessāia sit
b̄ sp̄alis actuaō. **Q**ūntum ad
primū repiūtur tam ceci racōe
a infecti v̄lūtate ut affirmēt:
a quidē credāt sibi impossibi
le eē q̄ inimicos diligant cōtr̄
quos scriptura. scōꝝ ⁊ doctrina.
⁊ phoz ac naturalū exempla
M̄a **Math. v. 32.** **S**i dimisci
tis h̄vib; p̄ccata eoz dimittet
a v̄bis pat̄ v̄ster celestis de
bita v̄stra. **S**up quo glō. vi
detis fratres. q̄ cum dei gr̄a. in
pt̄ate nostra positum est quō
ad d̄no iudicamur. **I**nquit erim
d̄ns. **S**i dimiscitis dimittetur
v̄bis. **S**i non dimiscitis non
dimittetur v̄bis. **I**n pt̄ate autē
nostra est dimittere ⁊ non di
mittere. **E**xēpla habem; **gēn.**
xlj. **V**bi post extremā iniuri

Capitulum   **Septimū**

am p̄ fr̄es illatā **I**oseph. ex ami
citiā singulos osculabatur. ⁊
sup singulos flebat. sic **Exo 3.**
xxxij. **M**oyse a p̄p̄o crebro
v̄rat; cū iā p̄pe lapidaretur:
t̄n ait ad d̄m. **S**i nō dimiseris
p̄ccm̄ populi tui. dele me de li
bro quē scripsisti. **E**t. **ij. Re.** pri
mo **D**avid cui suus inimicus se
mei i fatiē maledixit. maluit p̄
cere. ⁊ letales inimicos flere no
uit. ⁊ eosdē occidētes punire
ido ait i ps̄. **S**i rōdidit tribu
entib; in mala d̄cidā meito ab
inimicis meis iamis. **Jo. q̄. ij.** sic
deus dilexit mūdū ut v̄ngētū
suū dar; ut oīs q̄ credit i eum
nō peat h̄ s̄xat vitā eternā. **A**t
Rō. vij. **S**ic nos xp̄s dilexit q̄
tr̄didit seipm̄ p̄ nob̄ in morte
Iust; p̄ iniustus cū t̄n inimici
eēm; **E**t p̄ se plequetib; i cruce
ait. p̄r̄ ignosce illis q̄ nesciūt
q̄d faciūt. **Q**uē bt̄us stepha. se
quēs p̄ inimicis se lapidātib;
Act. vij. flexis genib; ⁊ clamā
do orabat. **V**bi p̄ se st̄do ora
uerat dicēs d̄ne accipe sp̄m me
um. **Q**ad idē sunt scōꝝ dicta
a exempla. nam q̄ possibile sit
nobis inimicos diligere pat;
per **Augustinum** qui de seruo
pigro qui non vtebatur viri
bus sibi a d̄o collatis. sic dicit
Seruū pigrum qui s̄m histo
riam euangelicam talentū do
mini sui creditū fōdit in terra;

nec in eo negotiatus est. non
dānaret deus. si ea que nullo
modo fieri poterāt p̄cepisset. Et
b̄tus Iero. Anathema sit qui
dicit d̄m̄ precepisse impossibi
le. Preterea si tot mulieres. pu
eri. et tam delicate puella flā
mas. ignes et gladios. ymo
bestias eq̄mimit̄ ptulerūt p̄
xp̄m. q̄ t̄n̄ nobis fuerūt simile?
Cur nō possem⁹ ouicia et iniu
rias equanimiter tolerare et
imicos diligē. Simile docēt
exēpla phoz ut in vitis eozū
legitur. nam pitacus philo.
cum ductor esset mitilensium
contra atixniē. quozum dux
fuit. firmo ex pacto singulae
certamen indixit pitaco. et s̄
scuto occultato r̄t̄bi cū firmo
nem inuolueret et occideret.
ac triūpho potit⁹ in p̄ncipem
mitilensiu leuaretur. p̄ncipa
tu post decēniū resignauit iā
ciuitate optime ordinata. Cū
q̄ quidā opari⁹ eius filium
lecurim ingerēs interfecisset. et
occisor ligatus p̄ciues pitaco
p̄ntaretur ip̄m absoluit dicēs
Indulgentiā esse supplicō po
tiorē. Sic escines philo. et oā
tor maxim⁹: cū sua eloquētia
athenas regeret. et ibidem a
demostrone oratore in orando
victus in iudicō. rodīs p̄pter
ignominia p̄geret. et ibidem
rogatu ciuitatis primo sua et

deinde demostenis oracōez cla
rissimā recitaret et cūctis vtri
usq̄ eloquētia mirātib⁹. et
plus demostenis. Sic ait. lō
ge āplius mirati eētis. si ip̄sū
poratē audiūissetis inimici
sui testis et cōmendator excel
lentissim⁹ effect⁹ ibidē habe
tur. sic etiam valeri⁹ de vitis
phozū refert de socte. q̄ seml̄
ictu calcis percussus cum quidā
ei⁹ tolerantiam miraretur ait.
Si alin⁹ me percussisset calce
vñ eū in iudicium cōuenirem.
Cur igitur non sic eq̄mimit̄
sustinerē ictus hoim. sicut per
cussurā irracōnalū. Qd̄ etiā in
imicis possum⁹ p̄cere. pat⁹ a si
mili. nā si tu expectares ab im
patorē m̄gnū donū. et te impa
tor offendere v̄l p̄cuter⁹. Tu
ne sumptuz donū p̄deres nec
facto nec verbo p̄pter tale do
num v̄dicarēs. Cur igitur nō
faceres simile p̄ eterna p̄na
inimico p̄cedo. Quo ad. 2. p̄n
cipale. Quo inimici sint diligē
di et quare: Notandū primo.
quis sit inimicus. Est autē im
micus ille q̄ affectat a optat
aut volūtarie infert. aut infer
re conatur alteri malum culpa
aut pene i aia corpe l̄ reb⁹. Et
hoc facit nō ad correctioez p̄
ximi. nec ad iustitia exercen
dā nec ad aliud bonū aliqd̄. s̄
t̄m̄ alteri ad malum. vel etiam

Quintum   **Preceptum**

qui mala intencōne gaud; de malo pximi. Aut tristatur de eius bono. **D**icitur p̄mo qui affectat alteri malū non ad correptionem eius. sed tm̄ in malū suum. puta ex odio rācore vel animi amaritudine. **Q**uia si quis vellet alteri malum pene ut carceres. vr̄bra. paupertate; infirmitate; et hm̄oi. a solū ad correptionem sui et p̄fectum aie eius. **A**ut p̄pter eōem utilitatem. et faceret illud non ex amaritudine animi. rancore. vel v̄m̄dicta. s; fraterna dilectione. **T**alis nō est inimicus alteri? censend? sed amicus. q; p̄desse conatur q̄uis obesse videatur. **I**deo parentes puniētes pueros suos et m̄gri scolares. nō sunt eorū inimici estimādi. sed amici. **S**ecundo d; non ad iusticiā exercendam. **Q**uia q̄ vult aut infert alteri malū pene. amore exequendo iusticie: non ē inimic? persone puniēde. **V**n̄ licetor non est inimic? eius quē occidit mediante iusticia. nec iudex similidummodo non ex odio vel rācore sed solū p̄pter eōem utilitatem illa faciant. amore p̄clarisfime iusticie. **T**ercio vel propter aliqd̄ aliud bonū. q; medicus qui prodesse intendit tanq̄ amicus: vr̄it infirmum que; sanare intendit. **D**icitur quarto vel qui mala intencōne gau-

Capitulum   **Septimū**

det de malo pximi. a tristatur de ei? bono. **Q**uia si intencōne bō facit. ut de tristitia inuidie fuit dictū: nō ē inimic? censendus. **E**x quib; pt; q; bō potest licite velle i casu amico suo malum sc; paupertatis infirmitatis mortis v; hm̄oi. dūm eō fine rācore fiat a bō intencōne. ad bonum peccatis vel coitatis seu iusticie. **V**t greg. dic. xxij. mora. **S**ed ut ibidē s̄bdit. ad hęc suanda valde necessariū ē subtilissime discreōnis examē. ne cū nra odia exequimur: fallamur sub specie utilitatis aliene. videlicet estimātes nos mala inimicis nostris velle p̄pter eorum correptionem. vbi ex odio volum? rancore vel mala affectatione. **E**t statim loq̄tur de trāno p̄pter facinorā p̄uito. **S**ubtiliter inq̄t pensare de bō. q; de bō? ruine peccatis. et quid iusticie dei feceris. **N**ā cū puer hūqueq; oipotens de; percussit et cōdolēdū ē miserie peūtis. et cōgaudēdū ē iusticie iudicis. **S**ecundo nōndū q; inimic? eō duo sūt cōsideranda. primū ē inimicitia odiū seu rancor quē habet ad pximū suū. et hm̄ illa non debemus inimicū diligere hoc est q; non debem? velle q; sint inimici nostri aut aliorū aut ut habeāt odiū inimicitia et hm̄oi vr̄s; nos v; pximos

quā hoc esset velle eorū mala
 a peccata contri caritatem. **Et**
 hoc tenēt cōmūiter doctores
 i. iij. di. xxix. a. xxx. a. tho. 2. 2.
 q. xxv. Quo ostēdēda ē in imi-
 mico ip̄si? natura s̄m quā ad
 dei ymaginē creatus ē: capax
 glorie nobiscū: a n̄r p̄ximus
Et s̄m hoc dicendū. primo q̄
 ex p̄cepto tenemur inimicos
 nostros nō odire s̄m naturā
 s̄m quā sūt n̄ri p̄ximi. **Secū-**
 do q̄ tenemur eos s̄m naturā
 non solū nō odire. s̄ etiā tene-
 mur eos diligere. Ita ut veli-
 m⁹ eis bona felicitatis eterne
 virtutū. ⁊ bona nature fortu-
 ne inq̄tū eos talia p̄mouent
 ad b̄titudinē eorū. **Prīmū** pa-
 tet p̄. xxv. **Si** ceciderit mimi-
 cus tu⁹. ne gaudeas. ne forte
 videat de⁹ a displiceat illi et
 auertat irā suam ab eo. ⁊ cū ab
 illo auerteit. ad illū dirigat q̄
 de mimiici ruina gaudebat. **Et**
 exo. xxiiij. **Si** videris a sinū mi-
 mici tui in luto iacentem. non
 p̄terib̄ nisi p̄t⁹ cleues eū. **Si**
 mimiici a sin⁹ nō est relinquen-
 dus in luto. q̄ totū inus xp̄i s̄a
 guine redēptus ⁊ dei ymagie
 insignitus non d̄z negligi h̄o
Ideo i. Joh. iij. Qui odit fr̄e⁹
 suū. homicida ē **Et** satis q̄ ois
 homicida nō habet vitā et nā
 in se manentem **Quō** doctores
 exponūt sic **Qui** odit fr̄e⁹

suū. qd̄ pei⁹ est q̄ nō dilige-
 re eū. homicida est suū p̄si? spi-
 ritualiter. ⁊ fr̄is sui corpali⁹
 dispositie tñ **Secūdu** patz qz
 mat. xxij. p̄ceptū ē. diliges p̄-
 ximū tuū sicut teip̄sū **Si** m-
 imicus ē p̄xim⁹ tuus. ut patu-
 it sup̄. **Ite** mat. ix. v. dñs prece-
 ptue dicit diligite inimicos ve-
 stros b̄nfacite h̄is qui odēt
 vs **Idem** probat m̄gr m. 3.
 di. xxx. **Quā** autē quare te- **f**
 nemur inimicos diligere ē. qz
 dilectio quā xp̄s nob̄ p̄cipit
 qua tenemur diligere p̄ximū
 est caritas. que h̄ntem facit at-
 tendere qz q̄libet p̄ximus via-
 tor est ad ymaginē dei. dei ca-
 pax a b̄titudinis que capaci-
 tas cū sit naturaliter i inimico
 ⁊ i amico: oēs tenemur dilige-
 re ad tale bonū. **Deus** enī ē vni-
 uersale bonū i nullo inimibi-
 lis ex cōicacōe sui ad aliū. cū
 bono fauere debem⁹ a optae
 ut ab om̄ib⁹ h̄ib⁹ viatorib⁹
 honoretur. **Diligam⁹** ergo in
 inimico oē illd̄ qd̄ ē i eo a deo
 a odiam⁹ in eo oē illd̄ qd̄ ē
 a dyabolo. **Sic** ei medicus in-
 firmū diligit. s̄ si febre m̄ pleq̄-
 tur. **Et** mater filiū diligit. sed
 eius scabiē odit. **Quo** ad **g**
 tertium p̄cipale vtrū ad di-
 ligendum inimicū exigatur
 sp̄tialis actiuaō mētis. **Nōn**
 dū s̄m tho. vbi sup̄. qz dilectō

nature inimici potest dupliciter considerari. Uno modo in generali et sic est in precepto. ut cum aliquis in generali diligit proximos: ab illa generalitate inimicum non excludat. Unde qui oraret ex delicti ratione: corde vel ore dicendo domine da pacem huic civitati vel regioni. depreto tali inimico meo: peccat; moraliter. quia contra caritatem ager; Alio modo considerat dilectio proximi in specialiter ut scilicet aliquis in specialiter moueatur motu dilectionis actualis ad inimicum suum. ita quod actualiter velit et optet sibi bonum. Illud secundum theologia non est de necessitate precepti. Exempli gratia. Cum quis cogitat de sorte inimico suo: non est preceptum quod statim velit vel optet sibi bonum actualiter. Quia preceptum de dilectione inimicorum est affirmatiuum. Ideo non obligat per seipsum. Sed preceptum est ut non odiat eum. et nunquam affectus; vel optet sibi malum in tunc non tenendi. Quia non odire proximum est preceptum negatiuum. Ideo obligat ad semper et pro semper. Est tamen secundum theologia hoc de necessitate caritatis. secundum preparationem eius animi. ut scilicet homo habeat animi paratum ad hoc ut in singulis inimicum affectiue et etiam effectiue diligat; si necessitas occurrerit; Sed quod absque articulo necessitatis homo hoc actu impleat: perfectionis est. Ut Augustinus probat in enchiridion. Et

ut ibidem dicit. est adhuc maioris perfectionis. quod homo magno conatu et perfecto amore elicitus ferretur dilectiue in inimicum cum affectu sibi volendo bonum. potissime dum ille inimicus actu offendit. ut fecerunt christus in cruce. et Stephanus moriturus.

Capitulum viii.

Secundo cum inimici a nos persequatur ore debemus eis dilectionis beneficia ostendere non solum corde sed et ore quod fieri potest tripliciter de quibus pro presenti tractabitur. Primo de reconciliacione. Secundo de vitanda calumnia. Tercio de oracione et de impendenda benedictione. Quintum ad primum: valet illud **Math. v.** Si offers munus tuum ad altare et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi munus tuum ante altare et vade reconciliai fratri tuo. **Ubi** b primo non dicitur quod sit templum in quo offerendum sit munus. quod altare super quo. et quod munus seu sacrificium. Templum est anima munda et corpus per quod fuit deo per christi passionem in baptisate consecrata teste apostolo. **1. cor. iii.** nescitis quod templum dei estis vos. Et iterum templum dei sanctum est quod estis vos. Et alibi scriptum estis portio magno gloriificate et portate deum in corpore vestro. Altare est fides vera et firma de qua **1. pet. ii.**